

Wprowadzenie

Monografia Uzdrawiska województwa podkarpackiego – identyfikacja wybranych zagrożeń środowiska jest pierwszym publikowanym raportem o stanie i jakości środowiska w gminach województwa podkarpackiego, które posiadają status uzdrawiska i charakteryzują się współwystępowaniem wód mineralnych z substancjami węglowodorowymi i ich naturalną, niekontrolowaną emisją do środowiska – zjawisko unikatowe w Polsce, w skali Europy i świata.

Monografia została przygotowana na podstawie wyników badań państwowego monitoringu środowiska i kontroli terenowych prowadzonych w latach 2007-2012 przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska i wyników badań naukowych przekazanych przez Autorkę w dwóch zrealizowanych projektach finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki, pt. Ocena wpływu naturalnej migracji przypowierzchniowej substancji węglowodorowych na warunki eksploatacji wód mineralnych w uzdrawiskach na przykładzie Iwonicza-Zdroju (2013) i pt. Ocena wpływu wyrobisk górniczych początków górnictwa naftowego (kopanek) na środowisko (2010).

Celem naukowym opracowania jest identyfikacja parametrów, które są lub mogą być przyczyną presji naturalnych i antropogenicznych na środowisko i zmian w jakości jego stanu, spowodowanych niekontrolowaną emisją i migracją substancji węglowodorowych.

Celem użytkowym opracowania jest identyfikacja parametrów zanieczyszczających środowisko, elementów antropogenicznych tego środowiska i czynników, które wpływają lub mogą mieć wpływ na fizjografię i układ urbanistyczny gmin posiadających status uzdrawiska. Przegląd źródeł naturalnych emisji i migracji substancji węglowodorowych i analiza ich wpływu na środowisko są potrzebne do wykonania oceny profilu ryzyka możliwości wystąpienia szkody w środowisku lub poważnego wypadku w wyniku przenoszenia substancji węglowodorowych w środowisku – określenie profilu ryzyka jest podstawą do wydania decyzji administracyjnej by przywrócić antropogenicznie zmienionym obszarom ich funkcje użytkowe.

Z powodu niedostatku danych, które dotyczą szczegółowej inwentaryzacji naturalnych emisji ze źródeł wód mineralnych i źródeł substancji węglowodorowych, tak danych archiwalnych jak i danych będących w posiadaniu rządowej i samorządowej administracji województwa podkarpackiego, w raporcie posłużono się metodą ekspercką. Wykorzystuje ona do analiz i ocen o stanie i jakości środowiska dostępne dane literaturowe.

Horyzont czasowy danych i informacji obejmuje głównie lata 2000-2012, a także dane i informacje archiwalne z XIX i początków XX wieku.

W monografii, biorąc pod uwagę powyższe cele i przyjęte do ich osiągnięcia kierunki działań, podano dane i informacje o środowisku województwa podkarpackiego i o środowisku gmin, które posiadają status uzdrawiska, a lokalizacja wód mineralnych współwystępuje ze złożami substancji węglowodorowych. Forma graficzna (ilustracje w postaci map, zestawienia tabelaryczne z wykresami) wizualnie podkreśla funkcję województwa i gmin o statusie uzdrawiska i ich środowisko – charakterystyczne z niekontrolowanych i niemonitorowanych zjawisk emisji i migracji substancji węglowodorowych. Istotą tych zjawisk jest ich występowanie na obszarach, które oprócz funkcji uzdrawiskowej są objęte różnymi formami ochrony przyrody, w tym Natura 2000.

Zebrany w monografii materiał statystyczny dotyczy sytuacji demograficznej i prowadzonej działalności gospodarczej, zasobów przyrodniczych i sposobów korzystania z tego środowiska, monitoringu presji na środowisko, oceny stanu i jakości jego elementów.

Zagadnienie wpływu na geosystemy gmin o statusie uzdrawiska górnictwa i przemysłu naftowego jest interdyscyplinarne, obejmujące w sposób kompleksowy aspekty: techniczne i biologiczne, gospodarcze i społeczno-ekonomiczne, naukowe i polityczne, wpływające na stan, ochronę i kształtowanie środowiska człowieka.

Wszelkie niedostatki danych i informacji, które są efektem poruszania tak szerokiego zakresu dyscyplin naukowych Autorka starała się zniwelować przez przeprowadzenie wnikliwej, jak na możliwości publikacji, analizy przestrzennej i reinterpretacji szeregu opracowań popularno-naukowych o zasięgu regionalnym i lokalnym, a także aktów prawnych.

W przypadku, gdy w monografii podano określoną wiedzę bez jej interpretacji, gdy zasygnalizowano problem bez jego wyjaśnienia, lub nie podano innej, koniecznej według czytelnika wiedzy, prosi się o jej uzupełnienie.